

تاریخچه کرمانشاه

کرمانشاه یکی از باستانی ترین شهرهای ایران است که گفته می شود توسط طهمورث دیو بند پادشاه افسانه ای پیشدادیان ساخته شده است. برخی از مورخین بنای آن را به بهرام پادشاه ساسانی نسبت می دهند. کرمانشاه در زمان قباد اول و انوشیروان ساسانی به اوج عظمت خود رسید. در قرن چهارم یکی از مورخان اسلامی از کرمانشاه به عنوان شهری زیبا در میان اشجار و آبهای روان یاد کرده است. در اوایل حکومت شاه اسماعیل صفوی سلطان مراد آق قویونلر با ۷۰ هزار نفر کرمانشاه و همدان را اشغال کرد. صفویه برای جلوگیری از تجاوز احتمالی امپراطوری عثمانی این شهر را مورد توجه قرار داد. در زمان شیخ علیخان زنگنه صدراعظم صفوی، به آبادانی و رونق کرمانشاه افزوده شد ولی در دوره افشاریه مورد هجوم عثمانی ها قرار گرفت. اما نادر شاه، عثمانی ها را عقب راند ولی در اواخر زندگی نادر شاه، کرمانشاه با محاصره و تاراج عثمانی ها مواجه شد و دستخوش آشوب

فراوانی گردید. در سال ۱۲۶۷ هجری قمری امام‌قلی میرزا از طرف ناصرالدین شاه به سرحدات کرمانشاه منصوب شد و مدت ۲۵ سال در این شهر حکومت کرد و در همین دوره بناهایی را احداث و به یادگار گذاشت. این شهر در جنبش مشروطه سهمی به سزا داشت و در جنگ جهانی اول و دوم به تصرف قوای بیگانه در آمد و پس از پایان جنگ تخلیه شد. همچنین این شهر در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، خسارات زیادی دید.

مراکز تاریخی و باستانی

مقبره مولانا

این مقبره به مولانا عبدالله ابن الجاج محمد تونی بشروی از علمای بزرگ شیعه عصر صفویه، تعلق دارد. مولانا در سال ۱۰۷۱ هجری قمری هنگام بازگشت از زیارت عتبات مقدسه، در کرمانشاه وفات نموده است. مقبره این عالم ربانی پس از تقریباً ۳۰۰ سال توسط یکی از محققین کشف هم اکنون مورد توجه اهالی و علاقمندان قرار دارد.

شهر باستانی کامبادنه

در کنار بقایای حصار خستی و باروی شهر کامبادنه سکه‌هایی از عصر ساسانی یافت شده است. ویرانه‌های این شهر تاریخی بین طاق بستان و شهر کرمانشاه قرار دارد.

کاروانسرای ماهیدشت

این کاروانسرا در شمال شرقی ماهیدشت واقع شده است. شکل کاروانسرا مربع و به شکل چهار ایوانی است. طرفین ورودی بنا با ۱۰ طاق نما تزئین شده است. این بنا از سنگهای حجاری شده عصر ساسانی و بقیه ساختمان از آجر و گچ می‌باشد. این کاروانسرا که احتمالاً در زمان شاه عباس دوم بنا شده، در سال ۱۲۷۵ هجری قمری هنگام سلطنت ناصرالدین شاه تعمیر شده است.

طاق بستان یا (طاق وستان) در سمت راست ورودی شهر کرمانشاه، در شمال شرقی این شهر، مجموعه‌ای از سنگ نگاره‌ها و سنگ نبشته‌های دوره ساسانی است که با فضای مرکبی از کوه، چشمه و آب، به گردشگاهی مصفا و چشم اندازی دل انگیز بدل شده است. طبیعت اطراف طاق بستان در زمان ساسانیان بیشه‌زاری مناسب برای شکار سلاطین بوده است. بقایای دیوارهایی که در انتهای بیشه، راه بر شکار از کوه رانده شده می‌بسته، هنوز باقی است. پس از ورود به مدخل طاق بستان، اولین سنگ نگاره به اردشیر دوم مربوط است. اردشیر بین اهورا مزدا و میترا قرار گرفته، روی خود را به سوی اهورا مزدا گرفته و با دست چپ حلقه مودت را از وی دریافت می‌کند. زیر پای شاه و اهورا مزدا دشمن یا (اهریمن) بر زمین افکنده شده است. بعد از این نقش، طاق کوچکی قرار دارد که پیکره شاهپور دوم و پسرش شاپور سوم بر آن دیده می‌شود. بالای هر کدام از این سنگ نگاره‌ها در سطرهایی به خط پهلوی ساسانی صاحب نقش معرفی شده است. در سومین بخش از این مجموعه، مدخل طاق از بالا تا پایین سنگ نگاره زیبایی از نقش فرشتگان بالدار، درخت زندگی، مجالس شکار گراز در بیشه زار و شکار مرغان و ماهیان در مرداب و نقوش فیل، اسب و قایق و .... وجود دارد که همراه نوازندگان، مجلس شادمانی را حکایت می‌کند. در پایین این نقش، سواری بر اسب، زره پوش و مسلح دیده می‌شود که برخی آن را نقش (پیروز ساسانی) و برخی دیگر نقش خسرو پرویز می‌دانند.

ارتفاعات پررو (پراو)

کوهستان پررو در مجاورت کرمانشاه واقع شده است و حدود ۱۰۲۰ کیلومتر مربع وسعت دارد. این کوهستان از کوه‌های متعددی چون قرال، دو قرال، راق چرمی، .... تشکیل شده و بلندترین قله آن با ارتفاع ۳۳۵۷ متر به نام شیخ علی خان معروف است. مهم ترین و ژرف ترین غار خاورمیانه به عمق ۵۷۲ متر به نام پررو (پراو) در دامنه جنوبی قله قته چرمی واقع شده است.

چال آباد

کوه چال آباد در ۵۰ کیلومتری شمال غربی کرمانشاه واقع شده است. ارتفاع کوه چال آباد ۲۴۴۴ متر است. این کوه همراه با کوه‌های ولانی، هشلان، شاه کوه، هول هول و کوه خاقانه کوهستان کوچکی به وسعت ۳۲۰ کیلومتر مربع را پدید آورده‌اند. رودخانه قایونه و همچنین راه اتومبیل رو کرمانشاه به سنندج از دامنه‌های شرقی این کوهستان می‌گذرد و در واقع مرز میان کوهستان پررو و کوهستان چال آباد به شمار می‌رود.

کوه هوجیر در ۴۳ کیلومتری شمال شرقی کرمانشاه واقع شده و ارتفاع آن در حدود ۲۵۸۳ متر است. این کوه از غرب به کوه قلعه هوجیر متصل است و با یکدیگر کوهستان کوچکی را که به وسیله دره رود دینور از سوی غرب از کوهستان پررو جدا می‌شود، تشکیل می‌دهند.

سرآب نیلوفر

سر آب نیلوفر در ۳۰ کیلومتری شمال غربی کرمانشاه کوزان واقع شده است. این سرآب استخر وسیعی را تشکیل می‌دهد که مملو از گل‌های نیلوفر است و ظرفیت تفریحی فراوان دارد. این سراب برای پرورش ماهی نیز مناسب است.

غار پراو

این غار در کوه پراو از سلسله جبال زاگرس در شمال شهرستان کرمانشاه واقع شده است. این ناحیه به علت بافت آهکی و بارندگی شدید جایگاه غارهای ناشناخته فراوان دارد. غار پراو بزرگترین غار آهکی دنیا می‌باشد و ساختمان آن مطلقاً آهکی است. نتایج بررسی‌های انجام گرفته نشان می‌دهد که این غار به دوران سوم زمین‌شناسی مربوط است. این غار یکی از سخت‌ترین غارهای جهان است که ۲۶ حلقه چاه به عمق‌های مختلف ۵ تا ۴۲ متر دارد. دهانه غار به صورت سوراخی نسبتاً کوچک است که با شیب تقریباً ۳۰ درجه شروع می‌شود و به فضاهای بزرگ و کوچک و شعب متعدد و سنگ‌های عظیم که در بین هر کدام از آن‌ها حفره‌ها و پرتگاه‌هایی به وجود آمده، منتهی می‌شود. در آذر ماه ابتدای غار به وسیله (چکیده) و (چکنده) های یخی پوشیده می‌شود و زیبایی خاصی به آن می‌بخشد.

غار آسنگران

این غار در شمال غربی کوه‌های (پررو) در تنگه‌ای به نام (تنگ کوه) در ۲۲ کیلومتری جاده بین کرمانشاه و سنندج واقع شده است. غار آسنگران چهارچاه به عمق‌های متفاوت ۶، ۸، ۱۶، ۳۶ متری دارد که چاه‌های سوم و چهارم آن به هم راه دارند. در پایان غار، فضای استخر ماندی وجود دارد. غار آسنگران یکی از غارهای زیبای ایران است.

غار تایله نو

این غار، در ناحیه (بدره) کرمانشاه واقع شده و چندین دهانه در طبقات مختلف زمین ساخته است. در این غار، سفالهای مربوط به دوران پیش از تاریخ به دست آمده است. غار تایله نو در ارتفاع ۱۶۰۰ متری در کوه (برزرد) قرار دارد و دارای استالا کتیت‌ها و ستون‌های ۲۲ متری و ۱۶ متری زیباست و گاز نیز از آن متصاعد می‌شود.

غار رتیل

این غار در مسیر کرمانشاه به کرد و ریجاب در جهت زیارتگاه بابادیار واقع شده است. طول این غار ۳۶۶ متر است. برای ورود به این غار، باید وسایل کوهنوردی در اختیار داشت.

اماکن زیارتی و مذهبی

مسجد جامع کرمانشاه(همراه عکس)

این مسجد در کنار خیابان مدرس، نرسیده به خیابان نواب واقع شده و از آثار قابل توجه اوآخردوره زندیه است که در سال ۱۱۹۶ هجری قمری توسط حاج‌علی‌خان زنگنه، از نوادگان شیخ‌علی‌خان معروف و حاکم کرمانشاه، ظاهراً به جای مسجد قدیمی تری بنا شده است. آنچه از بنای قدیمی مسجد باقی مانده، بخشی از شبستان مذکور در گذشته به چهل ستون معروف بوده که بخشی از آن در خیابان کشی‌ها از بین رفته است.

مسجد حاج شهبازخان

این مسجد در چهارراه مدرس، کوچه شهید داود شهبازی شهر کرمانشاه واقع شده و از آثار دوره قاجاریه است. بنای مسجد در سال ۱۲۳۵ هجری قمری توسط حاج شهبازخان و شش برادر او که موسس طایفه معروف به حاجی‌زادگان بودند، در بیرون از شهر کرمانشاه آن روزگار بنا شده است.

مسجد دولت‌شاه

این مسجد در میدان جوانشیر شهر کرمانشاه واقع شده و از آثار دوره قاجاریه است که توسط محمد علی میرزای دولت‌شاه بنا شده است. بنای مسجد دولت‌شاه در دوره اخیر تعمیر و مرمت شده و دارای سر در، صحن و شبستان زنانه و مردانه است. این مسجد به مسجد حاج ابوتراب آل آقا نیز معروف است که بر کتیبه کاشی سردر مسجد خوانده می‌شود.

مسجد شاهزاده

این مسجد در محله تیمچه شهر کرمانشاه نرسیده به میدان جوانشیر واقع شده و به دوره قاجاریه مربوط است که در حدود سال ۱۲۳۷ هجری قمری توسط محمد علی میرزای دولت‌شاه بنا شده است. صحن مسجد، مستطیل شکل و مفروش به سنگ تیشه‌ای و نوساز است که در ضلع شمالی آن، حسینیه‌ای نوساز و در اضلاع غربی و شرقی آن، کلاس‌ها و کانون‌های فرهنگی قرار دارد. از ویژگی‌های این بنا، آب انباری است که در میانه صحن ساخته شده و ورودی آن از داخل کوچه مجاور تعبیه شده است.

مسجد عماد الدوله

این مسجد از آثار دوره قاجاریه است. ساختمان اولیه مسجد عمادالدوله در ۱۲۸۵ هجری قمری توسط امام‌قلی میرزا عمادالدوله والی غرب سرحدات عراقین احداث شده است. مسجد عمادالدوله به صورت چهار ایوانی بنا شده و مشتمل بر سردر، صحن، ایوان، شبستان ستوندار و حجره‌های متعدد است. بر کاشی‌کاری ایوان مسجد، کتیبه‌ای مشتمل بر قصیده‌ای در ذکر نام پادشاه وقت ناصرالدین‌شاه نام بانی و تاریخ ۱۲۸۵ هجری قمری نوشته شده است. بر اساس روایت‌های موجود، در چوبی ورودی مسجد، از حرم حضرت علی (ع) به اینجا منتقل شده و بدین جهت به بقایای شاه نجف مشهور شده و ظاهراً از آثار دوره صفویه است. تکیه معاون‌الملک (همراه عکس)

این تکیه در محل به حسینیه معاون‌الملک شهرت دارد و مشتمل سه بنای عباسی، حسینیه و زینبیه است، در مرکز شهر کرمانشاه قرار دارد. تکیه دارای دو حیاط و یک عمارت می‌باشد و دیوارهای حسینیه به طور کلی پوشیده از کاشی‌های گوناگون با رنگهای متنوع و زیباست. همچنین کاشی‌های نقش دار، حالت‌های جالب و متنوعی را بوجود آورده اند. صورت رجال و بزرگان دوره قاجاریه به ویژه بزرگان مذهبی و عشایر کرمانشاه که با قلمی ظریف و رنگهای طبیعی بر کاشی‌ها نقش شده، زیبایی خاصی را به آن بخشیده است.

موقعیت جغرافیایی استان کرمانشاه

استان کرمانشاه با وسعتی در حدود ۲۴۴۳۴ کیلومتر مربع در میانه ضلع غربی کشور قرار گرفته است. این استان از شمال به استان کردستان، از جنوب به استانهای لرستان و ایلام، از شرق به استان همدان و از غرب به کشور عراق محدود شده است. استان کرمانشاه در سال ۱۳۷۵ دارای ۱۱ شهرستان، ۱۹ شهر، ۲۴ بخش، ۸۳ دهستان و ۲۷۹۳ آبادی دارای سکنه بوده است. شهر کرمانشاه مرکز استان کرمانشاه می‌باشد و شهرستان‌هایی این استان عبارتند از: اسلام‌آباد غرب، پاره، جوانرود، سرپل ذهاب، سنقر، صحنه، قصر شیرین، کرمانشاه، کنگاور، گیلان‌غرب و هریس.

استان کرمانشاه ناحیه‌ای کوهستانی است که بین فلات ایران و جلگه بین‌النهرین قرار گرفته و سراسر آن را قله‌ها و ارتفاعات سلسه کوه‌های زاگرس پوشانده‌اند و در محدوده این استان به صورت مجموعه‌ای از رشته‌کوه‌های موازی پدیدار گشته که دشتهای مرتفع کوهستانی در میان آنها شکل گرفته و بستر گذرگاه‌های مهم زاگرس را به وجود آورده است.

قدمت سکونت در محدوده استان فعلی کرمانشاه به هزاره قبل از میلاد می‌رسد در آثار سارگن - شاه اکد - که از سال ۲۰۴۸ تا

۲۰۳۰ قبل از میلاد بر جنوب بین‌النهرین فرمان رانده، از مردم زاگرس به عنوان (آریزان یاغی) یاد شده است . به استناد

کتیبه‌های بابل، آشور و عیلام ساکنان دامنه‌های زاگرس طوایفی به نام‌های لولوبی، گوتی، مانایی، فایری، آمو و پارسوا بوده‌اند.

در خصوص اصلو نژاد این طوایف، نظرات متضادی ابراز شده است، طوایف آمادا و پارسوا آریایی، و طوایف گوتی و کاسی نیز به احتمال زیاد آریایی ثبت شده‌اند ولی محققان در آریایی بودن لولوبی‌ها و مانایی‌ها تردید دارند.

صنایع دستی

کرمانشاه از دیر باز به سبب موقعیت خاص جغرافیایی و نیاز اهالی به لوازم و مواد اولیه زیستی مرکز صنایع دستی بوده است و در بین مردم بومی، افرادی مستعد و ماهر در هر رشته پرورش یافته‌اند. از طرف دیگر شیوه معیشت عشایری استان زمینه‌های مساعدی را جهت گسترش صنایع دستی فراهم نموده است که اهم آنها عبارتند از: قالی، گلیم، جاجیم، جولایی، موج، چیخ، انواع گیوه، صنایع دستی چوبی، قلمزنی، حکاکی، تسبیح سازی، شیشه گری، حجاری، فلز کاری، نمد مالی، چرم سازی و انواع جانماز، جوراب، کلاه، جلیقه دستباف که تولید آن‌ها در بیشتر روستاها و شهرهای استان رایج است.

جوانرود

تاریخچه جوانرود

جوانرود همان محلی است که حمدالله مستوفی در نزهه القلوب از آن به عنوان (الانی) نام برده است. مستوفی از الانی یا جوانرود امروز به عنوان قصبه‌ای معتبر با هوای خوش، آبهای روان، شکارگاه‌های خوب و ناحیه‌ای با محصولات غلات نام برده است.

در دوره شاه طهماسب صفوی جوانرود بیش از صد قریه داشته است و در اطراف آن قلعه‌هایی وجود داشته است. این شهر در دوره افشاریه و تا اواخر دوره زندیه مورد توجه خاص حکمرانان بوده است. حکومت جوانرود بعد از سال ۱۳۲۰ به یکی از بیک زادگان رستم بیک جاف واگذار شده بود. این شهر در حال حاضر بسیار آباد و توسعه یافته است و طبیعت و فضایی زیبا دارد.

غار کاوات

این غار از جمله غارهای دیدنی و معروف استان می‌باشد که در سلسله کوه‌های شاهو در شمال دره باصفای قوری قلعه از توابع جوانرود واقع شده است. دهانه غار در ارتفاع ۱۶۶۰ متری از سطح دریا قرار دارد. در انتهای این محوطه بزرگ، شاخه اصلی غار، با دهانه کوچکتتری شروع شده و از قسمت چپ شاخه اصلی، نهر کوچکی به اعماق سنگها فرو می‌ریزد. پس از ۴۰ متر پیشروی، برکه‌ای به طول ۱۵ متر و عمق ۷۰ سانتی‌متر وجود دارد که در بعضی جاها، عمق آن به ۱/۵ می‌رسد. در این قسمت غار به دوشاخه تقسیم می‌شود.